RAKENTAMINEN

OS-teema

Rakennusperinteen tuntija Pekka Saatsi:

Satavuotias talo voi olla erinomainen ostos

MAIJA ALA-NIKKOLA
Myrskylä

–Vanhat talot ja pihapiirit on pystytetty yleensä hyville, kuiville rakennuspaikoille ja niissä on käytetty terveellistä, toimivaksi todettua rakennustapaa, tietää arkkitehti **Pekka Saatsi.**

Rakennusperinnön moniottelija, suunnittelija, perinteisten rakennustapojen ja arkkitehtuurin historian opettaja sekä tutkija tekee parhaillaan väitöskirjaa perinteisen hirsitalon korjaamisesta. Hän luennoi joku aika sitten Myrskylässä vanhan rakennuksen korjaamisessa noudatettavista periaatteista. Luento oli osa Maaseudun kehittämisyhdistys Silmun hanketta, jonka tarkoituksena on vaalia rakennusperintöä.

–Huolellisesti suunnitellut, säännöllisesti tehdyt huoltotoimenpiteet ja ajoissa tehdyt tarpeelliset korjaustyöt varmistavat, että rakennus säilyy tuleville sukupolville aitona merkkinä meitä edeltävän ajan saavutuksista, neuvoo Saatsi.

–Tarvitset siis ymmärtävän suunnittelijan ja ennen pitkää myös luotettavan, käsistään näppärän toteuttajan.

Perinteiseen rakennustapaan voi luottaa

–Usein käy niin, että projisoimme omat tarpeemme ja unelmamme vanhaan taloon huomioimatta sitä, millainen tämä talovanhus luonnostaan on. Jos haluamme paljasta hirsipintaa ja talonpoikaistunnelmaa, rintamamiestalo ei ole meille oikea talo – sinne kuuluvat pinkopahvit, porinmatit ja panelit.

–Jos maltamme tutustua taloon ja sen luonteeseen, voimme sovittaa oman asumisemme ja olemisemme hengittämään samaan tahtiin talon kanssa. Vanha talo jää elämään yleensä myös meidän jälkeemme, ja meidän tehtävämme on saattaa tämä perintö hyvässä kunnossa seuraavien sukupolvien haltuun.

Saatsin mielestä aina on myös mahdollista rakentaa uusi talo, jolloin omat haaveet on ehkä helpompi sovittaa rakennukseen.

–Uutta taloa suunniteltaessa perinteistä tunnelmaa ja rakennustapaa kaipaava joutuu kuitenkin kohtaamaan yhä tiukentuvat rakennusmääräykset, joiden kautta rakentamista ohjataan kohti nollaenergiatasoa teknologiaan sokeasti uskoen. Se on tuntematon tie, jossa tullaan näkemään vielä paljon lapsentauteja, varoittaa Saatsi.

Perinteinen rakennustapa puolestaan on satojen vuosien kehityksen tulos, johon voidaan luottaa. Nykyään myös korjausrakentamiselle on annettu vaatimus energiatehokkuuden parantamisesta lupaa vaativien toimenpiteiden yhteydessä, vaikkapa kylpyhuoneremontin tullessa ajankohtaiseksi.

–Pelkoon ei kuitenkaan ole aihetta, esimerkiksi alkuperäisiä ikkunoita ei kukaan pakota uusimaan. Eikä uusimisessa yleensä järkeä olisikaan, vakuuttaa Saatsi.

Vanhat ikkunat on tehty laadukkaasta puusta käsityönä, ja niiden kunnostaminen on mahdollista omatoimisestikin. Ympäristöministeriön rahoittamassa tutkimuksessaan Saatsi on havainnut, että vanhat ikkunat ovat itse asiassa teknisesti paljon parempia kuin moni olettaa.

Vanhassa talossa asuminen parasta rakennuksen suojelua

–Perinteisesti rakennettu talo säilyy vaikka sata vuotta ilman kummoisia toimenpiteitä, kunhan vesikatto pidetään ehjänä ja riittävän korkean sokkelin tuuletus toiminnassa, opastaa Saatsi.

Ennen vanhaan oli itse asiassa tapana pitää toinen pää parituvasta kylmänä, ja sitä saatettiin käyttää vain juhlatilaisuuksiin.

–Näin voidaan tehdä nykyäänkin, jos paineellista vettä ei ole tuotu huoneeseen. Tämä nerokas joustomahdollisuus on menetetty modernissa rakennustavassa, jossa rakenteen toimivuus vaatii jatkuvaa lämmitystä.

Rakennuksella ja sen osilla on Saatsin mukaan antiikkiarvoa vastaava historiallinen arvo, joka perustuu menneen ajan rakentajien käsityöhön. Jokainen uudella korvattu vanha rakennusosa tai pintakäsittely heikentää tätä arvoa.

–Keskeinen lähtökohta rakennuksen arvon vaalimiselle on, että tarpeetonta korjaamista vältetään. Liian varovainen ei kuitenkaan tarvitse olla. Kyllä vanhaankin taloon voidaan tuoda valokuitu ja väljät kylpytilat, kunhan toimitaan viisaasti ja harkiten. Parasta rakennussuojelua on käyttää asuinrakennusta asumiseen, ja se tarkoittaa sitä että joskus muutoksia tulee tehtäväksi.

Vanha hirsitalo voi olla sopivan energiatehokas

Kestävän kehityksen kannalta merkityksellistä on, että vanha hirsitalo on rakennettu lähellä tuotetuista aineksista.

–Talo toimii hiilinieluna käyttöikänsä, sata tai kaksisataa vuotta, pitempäänkin. Hirren ja laudan työstäminen ei juuri ole vaatinut energiaa, toisin kuin betonin ja uretaanin tuotanto. Jos lämmityksessä vielä hyödynnetään hiilineutraalia puuta, voi vanhan talon asukas olla puhtaalla omallatunnolla, rohkaisee Saatsi.

Moderni levytalo kestää viitisenkymmentä vuotta, sen jälkeen sen peruskorjaus maksaa enemmän kuin uuden rakentaminen, ja siitä huolimatta korjattu talo ei useinkaan vastaa nykyisiä tarpeita esimerkiksi mitoituksen, huonekorkeuden ja tunnelman näkökulmista.

Saatsi näkee, kuinka uudisrakentamisessa ollaan menossa suuntaan, jossa alapohjan tuuletustiloja ja kylmiä vinttejä joudutaan lämmittämään harakoille kosteusvaurioiden estämiseksi.

–Jokainen voi miettiä, onko tässä enää mitään tolkkua. Perinteisessä rakennustavassa maltilliset eristyspaksuudet varmistavat, että rakenne toimii luonnollisesti: parjattu ns. hukkalämpö pitää rakenteet kuivina ja terveinä. Perinteisen rakennustavan ymmärtäminen ei ole haikailua menneeseen vaan katsomista tulevaisuuteen. Isänä en halua, että lapseni toimivat koekaniineina testaamattomille rakenneideoille, kuten on jo nähty sisäilmaongelmien kanssa kampailevien koulujen ja päiväkotien tapauksissa.

–Asuminen on niin merkittävässä roolissa sekä ruumiin ja mielen että myös kukkaromme hyvinvoinnin kannalta, että uhkapelin sijaan tämä investointi kannattaa perustaa perinteisen rakennustavan kestävälle pohjalle, arkkitehti Saatsi pohtii.

Silmun rakennusperinnehanke

- aikataulu: alkoi vuonna 2012, päättyy vuonna 2014
- toiminta-alue: muun muassa Myrskylä, Pukkila ja Orimattilan Artjärvi
- tavoitteena: lisätä osaamista perinnerakentamisessa ja yhteistyötä alan toimijoiden välillä, helpottaa tiedon löytämistä, kannustaa opiskeluun ja yrittäjyyteen, pitää maaseutu elävänä ja viihtyisänä
- kustannusarvio: 165 000 euroa, josta 90 prosenttia Uudenmaan ely-keskukselta leader-tukena.

Arkkitehti Pekka Saatsi on erikoistunut vanhoihin taloihin.